

Кобелева А. Ю.,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,

м. Луцьк, Україна

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У зв'язку із прийняттям Україною концепції сталого розвитку та з початком розробки відповідних стратегій і планів дій актуалізуються питання фінансування природоохоронної діяльності.

Розроблення та впровадження маловідходних, ресурсоощадних, безпечних та екологічно чистих технологій на сьогодні лишається актуальними завданнями для економік всіх країн світу. Вирішити його можна застосуванням економічних важелів, спрямованих на поступове припинення використання багатовідходних технологій; запровадження оподаткування використання первинної сировини, ресурсоємних процесів та продукції; розвиток механізмів стимулювання відповідної інноваційної діяльності [1, с. 43].

Екологічні податки вважаються ефективним інструментом екологічної політики та застосовуються для боротьби із забрудненням навколишнього природного середовища. А з точки зору концепції стійкого розвитку, використання екологічного оподаткування у природоохоронній діяльності сприяє розвитку інноваційних технологій, змушує забруднювачів використовувати більш екологічно чисті або створювати нові менш забруднюючі технології.

В Україні, з прийняттям Податкового кодексу, екологічний податок став одним з найважливіших еколого-економічних інструментів природоохоронної діяльності. Він стягується за усі види забруднення навколишнього природного середовища. Головною метою його запровадження є стимулювання природокористувачів до зменшення шкідливого впливу на навколишнє середовище та раціонального використання природних ресурсів, а також створення джерела фінансування природоохоронних заходів за рахунок отриманих коштів.

Запроваджений екологічний податок багато в чому повторює відмінений збір за забруднення навколишнього природного середовища. Зокрема, як і існуючий раніше збір, екологічний податок виступає джерелом формування Державного фонду охорони навколишнього природного середовища, що є складовою частиною Державного бюджету України [3, с. 187].

Екологічні податки – неоднозначний економічний інструмент, тому кожна країна повинна вирішувати проблему їх впровадження відповідно до своїх вимог, що і є однією з причин досить значної різноманітності видів екологічних податків.

На сьогодні екологічні податки у різних формах існують практично у всіх країнах, проте, процес стягнення таких податків може суттєво відрізнятись. Наприклад, екологічний податок може входити у вартість товару, або супроводжувати виробничий процес, сплачуватись при утилізації товару тощо.

У зарубіжних країнах екологічні податки є засобом і методом для вирішення проблем: перерозподілу коштів у бік збільшення фінансування програм, націлених на раціональне природокористування та збереження якості навколишнього природного середовища. В Україні ж система екологічного оподаткування має в основному фіскальну спрямованість стягнення екоресурсних платежів.

В цілому, аналізуючи Податковий Кодекс України і, зокрема, екологічний податок необхідно відмітити наступні недоліки механізму його справляння [2]: відсутні нормативи податку, який справляється за викиди в атмосферу забруднюючих речовин залізничним транспортом; не визначено умов щодо обчислення екоподатку в 10-кратному розмірі у разі відсутності у платника збору затверджених у встановленому порядку лімітів скидів та розміщення відходів чи допущення понадлімітних обсягів скидів та розміщення відходів; відсутні норми щодо відповідальності за порушення природоохоронного законодавства.

До складу інструментів податкової системи слід включити надання податкових пільг для підприємств, які забезпечують створення інфраструктури роздільного сортування, збору, утилізації і переробки відходів; використовують продукцію, отриману із вторинної сировини; здійснюють повторне використання

тари та упаковки з екологічно безпечних матеріалів; переходять на маловідходні, ресурсо- та енергозберігаючі технології тощо.

Також для вдосконалення чинної системи екологічного оподаткування необхідно запровадити: екологічне оподаткування готової продукції, наприклад, енергоносіїв, холодильників, акумуляторних батарей та пакетувальних матеріалів; штрафи за екологічні правопорушення; пільгове кредитування (шляхом зниження відсотка за користування кредитом або безвідсоткове надання кредитних ресурсів); використання стимулятивних цін та надбавок за екологічно чистою продукцією; пільгове оподаткування підприємств, які здійснюють природоохоронні заходи та впровадження ресурсоощадних та безвідходних технологій.

Отже, основною метою екологічного податку є стимулювання платника до позитивного та відповідального ставлення до навколишнього середовища. Отримані при цьому кошти повинні направлятися на заходи з охорони навколишнього середовища споживачами, розробку та впровадження безвідходних технологій, утилізацію відходів тощо.

Джерела та література:

1. Еколого-економічні засади раціонального природокористування: теорія та практика реалізації : [кол. моногр.] / Л. В. Єлісеєва, Р. С. Стрільчук, О. М. Стрішенець [та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. М. Стрішенець. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 236 с.

2. Податковий кодекс України: Закон України. Редакція від 20.09.2015 [Електронний ресурс]. / Верховна Рада України. Офіційний сайт. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

3. Цимбалюк І. О. Ефективність реформування вітчизняної системи екологічних платежів / І. О. Цимбалюк //Економічний вісник університету: збірник наукових праць учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький: Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2013. – Випуск 20/1. – С 186-195.